

ΕΜΠΟΡΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

ΚΑΙ ΝΕΟΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ (*)

Υπό κ. ΑΝΔΡΕΟΥ Δ. ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΥ

Έντεταλμένου Υφηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Εἰσαγωγή

Ὁ σημερινὸς ἔρευνητὴς τῶν σχέσεων δικαίου καὶ οἰκονομίας, οὐχὶ δυσχερῶς ἄγεται εἰς διαπίστωσιν τῶν ἐξῆς δύο φαινομένων, ἅτινα δὲν παρετηροῦντο εἰς ἄλλας ἐποχάς :

Πρῶτον : Ἐνῶ ἄλλοτε αἱ οἰκονομικαὶ σχέσεις, ἐν τῇ κοινωνικῇ ἐμφανίσει τῶν, προηγουντο χρονικῶς τοῦ δικαίου, ἐκ τῶν ὑστέρων δὲ καὶ ἐκ μακρᾶς ἀποστάσεως τὸ δίκαιον ἤρχετο τὰς βιοτικὰς ταύτας σχέσεις νὰ ρυθμίσῃ καὶ μεταβάλλῃ εἰς ἐνόμους, σήμερον ἐν τῇ πεδίῳ τῆς ἀλληλεξαρτήσεως δικαίου καὶ οἰκονομίας, συνήθως, τὸ δίκαιον ἐκ τοῦ σύνεγγυς παρακολουθεῖ τὰς ἐξελίξεις τοῦ οἰκονομικοῦ βίου, θὰ ἐλέγομεν δὲ μάλιστα ὅτι ἐπιδρᾷ ἐπὶ τὴν διαμόρφωσιν αὐτῶν.

Κάθε προσπάθεια οἰκονομικῶν μεταρρυθμίσεων καὶ μεταβολῶν ἔχει ἀνάγκην, διὰ νὰ πραγματοποιηθῇ, ἐνὸς νομικοῦ ἐξοπλισμοῦ, μιᾶς νομικῆς ὀργανώσεως, διὰ θεσπίσεως κανόνων δικαίου. Δίκαιον καὶ οἰκονομία εἶναι ὑποχρεωμένα, εἴπερ ποτὲ ἄλλοτε, σήμερον νὰ συνεργάζωνται στενωῶς.

Δεύτερον : Ἐνῶ ἄλλοτε τὰ οἰκονομικὰ προβλήματα ἐτίθεντο ἐπὶ ἐθνικῆς κλίμακος, ἢ δὲ συμπαραστάσις τοῦ ἐθνικοῦ δικαίου τῆς ἀντιμετωπιζούσης αὐτὰ Πολιτείας ἦτο ἱκανοποιητικῆ, σήμερον ἀποτελεῖ κοινὴν διαπίστωσιν τὸ γεγονός ὅτι τὰ οἰκονομικὰ προβλήματα τοποθετοῦνται ἐπὶ θάσεως ὑπερεθνικῆς, εἰδικώτερον δὲ διὰ τὰ καθ' ἡμᾶς, εἰς τὰ πλαίσια μιᾶς ὑπὸ διαμόρφωσιν οἰκονομικῆς Εὐρώπης.

Ἡ ἰδέα τῶν εὐρυτέρων οἰκονομικῶν χώρων ἔχει ἤδη ὠριμάσει. Κατέστη πλέον πεποιθήσις ὅτι ἐπιβάλλεται ἡ διαμόρφωσις μιᾶς μεγάλης ἐνιαίας εὐρωπαϊκῆς οἰκονομίας διὰ νὰ ἀξιοποιηθοῦν ἀφ' ἐνὸς τὰ πλεονεκτήματα τῆς μαζικῆς παραγωγῆς καὶ τῆς ἐξειδικεύσεως καὶ ἀφ' ἑτέρου αἱ σημαντικαὶ ἐπιστημονικαὶ καὶ τεχνολογικαὶ πρόοδοι τῶν τελευταίων ἐτῶν. Ἐκρίθη ὅτι ἡ ἐσωτερικὴ ἀγορὰ ἐκάστης τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν ἦτο λίαν περιορισμένη διὰ νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν χρησιμοποίησιν τῶν συγχρόνων μέσων καὶ μεθόδων παραγωγῆς, ἢ ὅποια ἀπαιτεῖ εὐρεῖαν ἀγορὰν δυναμένην ν' ἀπορροφήσῃ τὰς μεγάλας ποσότητας βιομηχανικῶν προϊόντων. Αἱ ἐπαναστατικαὶ ἐξελίξεις εἰς τὸ πεδῖον τῶν τεχνολογικῶν ἐφαρμογῶν καὶ τῆς παραγωγικότητος κατέστησαν συνειδητὴν τὴν ἀνάγκην ὅπως ἡ Εὐρώπη ἐνώσῃ τὰς

(*) Ἡ ἀνωτέρω μελέτη, μερικῶς διασκευασθεῖσα, ἀπετέλεσεν ἀντικείμενον διαλέξεως.

θυνάμεις της. Ἡ σύμβασις τῆς Ρώμης τοῦ ἔτους 1957, ἡ ἰδρύουσα τὴν Εὐρωπαϊκὴν Οἰκονομικὴν Κοινότητα, ἀποτελοῦσα ἔκφρασιν τοῦ πνεύματος τῆς ἐποχῆς, συνέσφιγξε τοὺς δεσμοὺς τοὺς ὑφισταμένους μεταξύ ἑξ χωρῶν, μὲ ἐπιταχυνόμενον δὲ ρυθμὸν προχωρεῖ εἰς τὴν ἐξάλειψιν τῶν ἐθνικῶν χαρρακτηριστικῶν τῶν οἰκονομῶν τῶν ἀποτελουσῶν ταύτην χωρῶν.

Ἐτέρωθεν διὰ τῆς συμφωνίας τῶν Ἀθηνῶν τῆς 9ης Ἰουλίου 1961, δι' ἧς συνεδέθη ἡ ἡμετέρα χώρα μετὰ τῆς Ε.Ο.Κ., ἡ οἰκονομικὴ καὶ ἡ ἐθνικὴ μας ζωὴ ἐτοποθετήθη ὀργανικῶς καὶ μονίμως ἐντὸς συνόλου, τὸ ὁποῖον περιλαμβάνει τοὺς λαοὺς ἑξ χωρῶν μὲ τοὺς ὁποίους ἔχομεν μακρὰν κοινὴν ἐκπολιτιστικὴν παράδοσιν καὶ οἱ ὁποῖοι εὐρίσκονται εἰς τὴν πρωτοπορίαν τῆς τεχνικῆς, οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς προόδου.

Ἡ ἀνάγκαις τῶν διατάξεων τῆς Συμβάσεως δὲν δίδει πλήρη εἰκόνα τῶν ἀπωτέρων συνεπειῶν της. Ἐξόφθαλμον ὁμῶς τυγχάνει ὅτι δι' αὐτῆς τίθεται εἰς κίνησιν ἡ διαδικασίᾳ ἐξομοίωσης ὡς πρὸς τὰ συστήματα καὶ τὰς μεθόδους, αἵτινες ἐφαρμόζονται εἰς τὰς χώρας αὐτάς.

Ἡ συμφωνία συνδέσεως Ἑλλάδος - Ε.Ο.Κ. ἀποτελεῖ βῆμα γιγαντιαῖον, ἀλματικόν, δημιουργοῦν εὐκαιρίας πρωτοφανεῖς, ἀλλὰ καὶ κινδύνους τραγικούς. Τὸ ἄλλα συνετελέσθη. Πᾶσα κριτικὴ ἐπὶ τῆς σκοπιμότητος καὶ τῆς ὀρθότητος τῆς συνδέσεως σημαίνει ἀμφιβολίαν, δισταγμὸν. Καὶ ὁ δισταγμὸς, ὅταν πλέον ἔχη ἀρχίσει ὁ ἀγὼν, ἀποτελεῖ πρόσθετον ἀνασχετικὸν παράγοντα.

Ἡ προοπτικὴ συμμετοχῆς τῆς Ἑλλάδος εἰς μίαν ἀγορὰν ἐξηκονταπλασίαν τῆς ἑλληνικῆς — λαμβανομένου ὅπ' ὄψιν ὅτι τὰ 170 ἐκ. ἀνθρώπων τῆς Κοινότητος ἔχουν κατὰ κεφαλὴν εἰσόδημα περίπου τριπλάσιον τοῦ ἑλληνικοῦ — ἀποτελεῖ ἰσχυρότατον κίνητρον διὰ τὴν δραστηριοποίησιν τῶν παραγωγικῶν μας δυνάμεων καὶ διὰ τὴν διαμόρφωσιν γονίμων συνεργασιῶν μὲ ἐπιχειρήσεις τῆς ἀλλοδαπῆς. Τοιοῦτου εἶδους συνεργασίαι εἶναι ἀπαραίτητοι διὰ νὰ μεταφερθῇ ταχέως εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ ὀργανωτικὴ καὶ τεχνολογικὴ ἐμπειρία καὶ τὸ δίκτυον τῶν ἐμπορικῶν ἀγωγῶν τῶν οἰκονομικῶς προηγμένων χωρῶν. Ἡ εἰς σύντομον χρονικὸν διάστημα πραγματοποιήσις τῶν ἐπιδιώξεων τούτων ἀποτελεῖ, ἐν ὄψει τῶν ταχειῶν ἐξελίξεων καὶ ἱλιγγιωδῶν μεταβολῶν τῆς οἰκονομίας τῶν χωρῶν τῆς Ε.Ο.Κ., ἐπιτακτικὴν ἐθνικὴν ἀνάγκην καὶ διὴ ἀνεξαρτήτως τῆς συνδέσεως τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῆς Ε.Ο.Κ.

Ἡ σύνδεσις μας μὲ τὴν Ε.Ο.Κ., θεωρητέα ὡς εἶδος «ἀνωτέρας βίας», ἡ ὁποία θὰ ἐξανγκνάσῃ εἰς ἐκσυγχρονισμόν καὶ εἰς ἐπίσπευσιν τῆς οἰκονομικῆς μας ἀναπτύξεως. Καὶ ἤτο ἴσως ἀπαραίτητος αὕτη ἡ «ἀνωτέρα βία» διὰ τὴν ἐξυγιάνσιν τῆς παραγωγικῆς μας λειτουργίας, ἡ ὁποία ἐγεννήθη καὶ ἀνεπτύχθη ἰδίως εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν βιομηχανίαν, κατὰ τρόπον ἀναρχικὸν καὶ ἔξω πάσης πραγματικότητος.

* *

Ἄλλ' ὁμῶς, ἂν αἱ ραχδαῖαι ἐξελίξεις εἰς τὴν τεχνολογίαν καὶ τὴν οἰκονομικὴν ἀναδιάρθρωσιν ἐντὸς τῶν ὑπὸ διαμόρφωσιν μεγάλων ἐνιαίων οἰκονομικῶν χώρων, ὠδήγησαν εἰς τὴν Σύμβασιν τῆς Ρώμης δι' ἧς ἰδρύεται ἡ Ε.Ο.Κ., ἥτις δὲ ἀνοίγει ἐπαναστατικὴν οἰκονομικὴν περίοδον, οὐχ ἤττον οἱ δημιουργοὶ τῆς οἰκο-

νομικῆς ταύτης συμφωνίας, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἐτέλουν ἐν ἐπιγνώσει τοῦ ὅτι μία τοιαύτη ἔνωσις, διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς, δὲν ἀπῆτει μόνον τὴν κατάργησιν τῶν ψυχολογικῶν, πολιτικῶν, οἰκονομικῶν καὶ τελωνειακῶν φραγμῶν μεταξὺ τῶν κρατῶν-μελῶν, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ εἶναι συνδεδεμένη μετὰ μιᾶς διαδικασίας βαθμιαίας ἄρσεως τῶν νομικῆς φύσεως ἐμποδίων διὰ τὴν ἀρμονικὴν καὶ ἐλευθέρην ἀνάπτυξιν τῶν οἰκονομικῶν δραστηριοτήτων ἐντὸς τῆς Ε.Ο.Κ.

Τὰ νομικῆς φύσεως ἐμπόδια προέρχονται ἐκ τοῦ διαφορισμοῦ, ἔστιν δ' ὅτε ἐκ τῶν ἀντιθέσεων τῶν νομικῶν ἀρχῶν, αἵτινες διέπουν, τὰς μεταξὺ τῶν ὑπηκόων διαφόρων χωρῶν σχέσεις ἰδιωτικοῦ καὶ δὴ ἐμπορικοῦ δικαίου δηλ. κυρίως τὴν κατάρτισιν καὶ ἐκτέλεσιν τῶν συμβάσεων.

Κατάργησις ἢ τοῦλάχιστον μέγιστος περιορισμὸς τῶν ἐμποδίων τούτων εἶναι ἡ προϋπόθεσις τῆς συνεχοῦς καὶ ἰσορροποῦ ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας τῶν χωρῶν τῆς Ε.Ο.Κ.

Καὶ ἐρωτᾶται : Ἡ σύμβασις τῆς Ρώμης ἐπιτυγχάνει τὸν σκοπὸν τοῦτον :
"Ἄν ὄχι, εἶναι φύσεως τοιαύτης ὥστε νὰ διευκολύνῃ τὴν πραγματοποίησίν του ;

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι μεταξὺ τῶν βασικῶν ἀρχῶν, ἃς θέτει ἡ σύμβασις, εἶναι καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς καταργήσεως τῶν ἐμποδίων εἰς τὴν ἐλευθέρην κυκλοφορίαν τῶν ἐμπορευμάτων, τῶν προσώπων, τῶν ὑπηρεσιῶν, τῶν κεφαλαίων.

Ὁρισμέναι λύσεις παρέχονται διὰ διατάξεων τῆς συμβάσεως τῆς Ρώμης ἀφιερωμένων εἰς τὸ δικαίωμα τῆς ἐγκαταστάσεως (1).

Αἱ διατάξεις αὗται, διανοίγουσαι νέους νομικοὺς δρίζοντας, ἀποτελοῦν καινὸν δαιμόνιον. Πράγματι, κατὰ τὰ μέχρι σήμερον κρατοῦντα, ἐνῶ δ' ἄνθρωπος ἐλευθέρως δύναται νὰ μεταθέσῃ τὴν κατοικίαν του ἀπὸ μιᾶς χώρας εἰς ἄλλην, τὰ νομικὰ πρόσωπα καὶ ἰδίᾳ ἡ Α.Ε. καὶ ἡ Ε.Π.Ε. δὲν δύναται νὰ ἐγκαταλείψουν τὰ ὅρια τῆς πολιτείας, ἐνθα ἡ ἔδρα των. Τοιαύτη μεταφορὰ τῆς ἔδρας θὰ ἐσήμαινε λύσιν τῆς ἐταιρείας καὶ ἴδρυσιν νέας εἰς τὴν χώραν ἐνθα προωρίζετο νὰ γίνῃ ἡ μεταφορὰ τῆς ἔδρας. Τὸ δικαίωμα ἐλευθέρως ἐγκαταστάσεως, ἐπεκταθὲν καὶ εἰς τὰς ἐμπορικὰς ἐταιρείας, αἶρει τὰ ὑφιστάμενα μέχρι σήμερον νομικὰ ἐμπόδια.

Συναφῶς μάλιστα ὑποστηρίζεται (2), ὅτι τὸ δικαίωμα ἐλευθέρως ἐγκαταστάσεως, τὸ ὅποσον ἀνήκει εἰς ἐν φυσικὸν πρόσωπον, καλύπτει τὰς ἐταιρείας, ἃς τοῦτο ἰδρύει καὶ ἐλέγχει. Αἱ ἐταιρεῖαι αὗται, νομικῶς, θεωροῦνται ὡς ἀπλῆ ἀκτινοβολία τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀνθρώπου. Τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν οὐσίαν τῆς γνωστῆς θεωρίας τοῦ «ἐλέγχου τοῦ ἀλλοδαποῦ στοιχείου». Ἐκ μόνου τοῦ γεγονότος ὅτι μία ἐταιρεία ἐλέγχεται ἀπὸ ὑπήκοον πολιτείας μέλους τῆς Ε.Ο.Κ., αὕτη θὰ δύναται νὰ ἐγκατασταθῇ καὶ ἀναπτυχθῇ ἐντὸς ὁλοκλήρου τῆς ἐδαφικῆς περιοχῆς τῆς Ε.Ο.Κ., ἀκριβῶς ὡς ἐὰν αὕτη εἶχεν ἰδρυθῇ καὶ διωκεῖτο ἀπὸ ὑπήκοον τῆς χώρας ἐνθα πρόκειται νὰ ἐγκατασταθῇ.

Ἄλλ' ὅμως, ὅσονδῆποτε σπουδαῖα καὶ ἂν εἶναι αἱ ἐν τῇ ἰδρυοσῇ τὴν Ε.Ο.Κ.

1) Οὐτῶ ἀρθρ. 52 καὶ 58. Πρὸς τὸ τελευταῖον τοῦτο ἀντιστοιχεῖ τὸ ἀρθρ. 5 τῆς Συμφωνίας συνδέσεως τῆς Ἑλλάδος, ὅπερ ἐξομοιοῖ τὰς ἐταιρείας πρὸς φυσικὰ πρόσωπα.

2) R. S a v a t i e r, ἐν Revue critique de droit international privé, 1959, 238.

συμβάσει καταστρωθείσαι ἀρχαί, δὲν δυνάμεθα νὰ παραβλέψωμεν ὅτι αὕτη δὲν ἀντιμετωπίζει τὴν ἑταιρείαν καθ' ἑαυτήν. Οἱ συντάξαντες τὴν σύμβασιν ἐλάχιστα, ἂν μὴ οὐδὲως, ἐπεχείρησάν τι ὅπως ἀμβλύνουν τὰς δυσχερείας, αἵτινες εἰς τὰς σχέσεις τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου προκύπτουν ἐκ τοῦ διαφορισμοῦ ἢ τῶν ἀντιθέσεων τῶν νομοθεσιῶν, αἵτινες εἶναι ἐφαρμοστέαι κατὰ τὴν κατάρτισιν καὶ ἐκτέλεσιν τῶν συμβάσεων.

Ὁ διαφορισμὸς οὗτος τῶν δικαίων, ἅτινα δύνανται νὰ καταλάβουν καὶ νὰ ρυθμίσουν συγκεκριμένην ἐμπορικὴν συναλλαγὴν, ἐξειλομένην ἐντὸς διαφορῶν κρατῶν τῆς ἐδαφικῆς περιοχῆς τῆς Ε.Ο.Κ. εἶναι φύσεως τοιαύτης, ὥστε νὰ παρακωλύῃ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν σκοπῶν τῆς Ε.Ο.Κ. καὶ τοῦτο δι' ἑλλειψιν τοῦ ἀπαραιτήτου συντελεστοῦ ἀσφαλείας δικαίου.

Ἡ αὕτη σύμβασις τῆς Ρώμης — ὡς καὶ ἡ συμφωνία συνδέσεως τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῆς Ε.Ο.Κ. — ὁμιλεῖ, εἰς γλῶσσαν οικονομικὴν, περὶ ἐλευθέρως κυκλοφορίας ἐμπορευμάτων, ὑπηρεσιῶν, κεφαλαίων ὡς ἐὰν τὰ συγκεκριμένα ταῦτα ἀντικείμενα ἀπετέλουν ἀγαθὰ. Ἀλλ' ὅμως πραγματικὰ ἀγαθὰ εἶναι τὰ ἐννόμως προστατευόμενα συμφέροντα. Ἐν πρᾶγμα, μία ὑπηρεσία, ἐν κεφάλαιον ἢ οἰαδήποτε βιοτικῇ σχέσις, δὲν καθίσταται ἀγαθόν, εἰμὴ ἐὰν καὶ ἐφ' ὅσον ὁ ἄνθρωπος ἔχῃ δικαιώματα ἐπ' αὐτοῦ, δικαιώματα ὠρισμένα, ἀναγνωρίζόμενα καὶ προστατευόμενα ὑπὸ τῆς ἐννόμου τάξεως. Τοιαῦτα δικαιώματα σχηματίζουν τὰ ἀληθῆ ἀγαθὰ τοῦ ἀνθρώπου καὶ συνθέτουν τὴν περιουσίαν αὐτοῦ.

Ὅθεν, τὸ νὰ λέγωμεν ὅτι ἐμπόρευμά τι κυκλοφορεῖ ἐλευθέρως, ἀποτελεῖ ἔννοιαν κενὴν νομικοῦ περιεχομένου, ἐφ' ὅσον τοῦτο δὲν σημαίνει συγχρόνως ὅτι τὰ δικαιώματα τοῦ προσώπου ὅπου παρεμβάλλει τὸ ἐμπόρευμα τοῦτο μεταξὺ παραγωγῆς καὶ καταναλώσεως θὰ ἀναγνωρίζωνται, ἄνευ ἀλλοιώσεως τινος, εἰς τὴν χώραν ἔνθα τοῦτο ἀφικνεῖται.

Φαίνεται, λοιπόν, ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔχει σημασίαν δὲν εἶναι μόνον ἡ ἐλευθέρως καὶ ἀνεμπόδιστος ἐξ ἀπόψεως δασμῶν κυκλοφορία τῶν ἐμπορευμάτων, ἀλλ' ἡ ἐλευθέρως κυκλοφορία τῶν δικαιωμάτων, ἅτινα ἀσκοῦνται ἐπ' αὐτῶν.

Μόνον διὰ τῆς τοιαύτης μετατροπῆς τῶν οικονομικῶν σχέσεων εἰς ἐννόμως εἶναι δυνατόν μία οικονομικὴ συμφωνία, οἷα εἶναι ἡ ἰδρῦσα τὴν Ε.Ο.Κ., νὰ λάθῃ ὑπαρξίν.

Ἐχόντες ἐπίγνωσιν πάντων τούτων, οἱ συντάκται τῆς συμβάσεως ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὸ ἄρθρον 3 ὥρισαν ὅτι ἡ δρᾶσις τῆς Ε.Ο.Κ. περιλαμβάνει τὴν προσέγγισιν τῶν νομοθεσιῶν, κατὰ τὸ ἀναγκαῖον διὰ τὴν λειτουργίαν τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς μέτρον, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τοῦ ἄρθρου 100 ὥρισαν ὅτι τὸ Συμβούλιον δίδει κατευθυντήριους γραμμὰς διὰ τὴν προσέγγισιν τῶν νομοθετικῶν διατάξεων τῶν κρατῶν — μελῶν, αἵτινες ἔχουσιν ἄμεσον ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς λειτουργίας τῆς Ε.Ο.Κ., ἐνῶ ἐκ τρίτου διὰ τοῦ ἄρθρου 220 ὥρισθη ὅτι τὰ κράτη θὰ προέλθουν εἰς διαπραγματεύσεις πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως ἐξασφαλίσουν ὑπὲρ τῶν ὑψηλῶν τῶν τὴν ἀμοιβαίαν ἀναγνώρισιν τῶν ἑταιρειῶν τοῦ ἄρθρου 58 § 2, τὴν διατήρησιν τῆς νομικῆς προσωπικότητος εἰς περίπτωσιν μεταφορᾶς τῆς ἔδρας ἀπὸ χώρας εἰς χώραν καὶ τὴν δυνατότητα συγχωνεύσεως ἑταιρειῶν διεπομένων ὑπὸ διαφορῶν ἔθνικων νομοθεσιῶν.

Ἡ θέσις καὶ ὁ ρόλος τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου εἰς τὴν διαγραφομένην κατάστασιν

Αὗται εἶναι αἱ κυριώτεραι διατάξεις τῆς Συμβάσεως τῆς Ρώμης, αἵτινες μαρτυροῦν περὶ τῆς θελήσεως τῶν συντακτῶν τῆς βίως ἀμβλύνουσι τινὰ τῶν ἀτόπων, αἵτινα προκύπτουν ἐκ τοῦ διαφορισμοῦ τῶν ἐπὶ μέρους ἐθνικῶν νομοθεσιῶν. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ μάλιστα τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου ἢ σύμβασις αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, οὐδόλως θίγει τὴν ἀρχὴν τῆς «ἐθνικῆς κυριαρχίας».

Ὡς εὐλόγως παρετηρήθη, αἱ ἀστικαὶ καὶ ἐμπορικαὶ νομοθεσίαι παρέμειναν, μετὰ τὴν σύμβασιν τὴν ἰδρῶσαν τὴν Ε.Ο.Κ. ὡς ἦσαν καὶ πρότερον, ἤτοι «ἐθνικαί».

Ὅχι μόνον οὐδεμία ἢ σχεδὸν οὐδεμία προσπάθεια ἐγένετο πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς νομοθετικῆς ἐνοποιήσεως, ἀλλ' εἰς μάτην θὰ ἀνεζήτητε τις εἰς τὴν Σύμβασιν ἔστω καὶ ὑποτυπῶδη κανόνα λύσεως θεμάτων ἐμπορικοῦ διεθνoῦς δικαίου.

Τούτων ὅτις ἐχόντων ἀνακύπτει τὸ ἐρώτημα : ποῖαι εἶναι αἱ προοπτικαὶ ἐξελιξέως τῆς ἐπιστήμης τοῦ Ἐμπορικοῦ Δικαίου γενικῶς καὶ εἰδικῶς παρ' ἡμῖν, ἐν ὅψει τοῦ ὁσημέραι ραγδαίως ἐξελισσομένου οἰκονομικοῦ βίου καὶ τῆς ἀναδιάρθρωσεως καὶ προσαρμογῆς τῶν ἐπιχειρήσεων ἐντὸς τῶν χωρῶν τῆς Ε.Ο.Κ. ;

Τὸ θέμα εἶναι παμμέγιστον, ἀντικρύζοντες δὲ τοῦτο ὁμολογοῦμεν ὅτι αἰσθανόμεθα δέος. Ἡ ἐγκατάλειψις τοῦ προστατευτισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἐντόνως χαρακτηρίζει τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν οἰκονομίαν καὶ ἡ ἐν παντὶ καθιέρωσις ἀμιγῶς οἰκονομικοῦ φιλελευθερισμοῦ — ἐνθα ἡ διεθνῆς ἀμιγὰ τῶν εἰρηνικῶν πραγματοποιήσεων θὰ ἀξιολογήσῃ τοὺς ἀληθεῖς πρωταθλητὰς τῆς ἐπιχειρηματικῆς ἰκανότητος, δάσει διεθνῶς ἰσχυρῶν κανόνων καὶ κριτηρίων — ἡ τοιαύτη λέγομεν μετὰστασις ἀπὸ τοῦ ἐνδὸς ἄκρου εἰς τὸ ἄλλο, θὰ προκαλέσῃ κλυδωνισμοὺς, ὧν, κατ' ἀντανάκλασιν, δὲν θὰ εἶναι ἄμοιρον καὶ τὸ ἐμπορικὸν δίκαιον.

Τοῦτου ἕνεκα, δὲν πρόκειται, προχειρίζομενοι εἰς νομοθέτην ἢ δικαστήν, νὰ δώσωμεν ἐνταῦθα λύσεις εἰς τὰ ἐπὶ μέρους ζητήματα, αἵτινα γεννᾷ τὸ θέμα τοῦτο. Ἀπλῶς θὰ ἐπιχειρήσωμεν, ἐν γενικωτάτῳ διαγράμματι, νὰ θέσωμεν τὰ σπουδαιότερα τῶν ζητημάτων, προβληματιζόμενοι ἐπ' αὐτῶν, μὴ ἀποστέργοντες, ὅμως, ἔστιν ὅτε, *de lege ferenda*, λύσεις ἐπὶ θεμάτων, αἵτινα ἐμφανίζονται ὄριμα πρὸς νομοθετικὴν ρύθμισιν.

Διὰ τοὺς νομικοὺς ἢ Σύμβασις τῆς Ρώμης παρουσιάζει ἐνδιαφέρον ὄχι μόνον διότι αὕτη ἀποτελεῖ τὸν καταστατικὸν χάρτην μιᾶς κοινότητος κρατῶν, μεθ' ἧς συνεδέθη καὶ τὸ ἡμέτερον, ἀλλὰ καὶ κυρίως διότι ἡ ἐφαρμογὴ τῆς συμβάσεως θὰ ἀπαιτήσῃ ἀναπροσαρμογὰς τῆς ἐμπορικῆς κυρίως νομοθεσίας ἐκάστου κράτους.

Ἐπ' ἀρχῶν πολλοὶ οἱ ὑποστηρίζοντες, ὅτι ἐφ' ὅσον ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς εἶναι ἡ δημιουργία οἰκονομικῆς κοινότητος διὰ συγχωνεύσεως εἰς μίαν τῶν ἐπὶ μέρους ἐθνικῶν ἀγορῶν, κατὰ λογικὴν ἀναγκαιότητα ἐνιαία δέον νὰ εἶναι καὶ ἡ ρύθμισις βίων τῶν σημαντικῶν περιοχῶν τοῦ ἐμπορικοῦ καὶ ἐν γένει οἰκονομικοῦ δικαίου.

Ἐν τούτοις, παρὰ τὸν σεβασμὸν ὃν τρέφομεν ἐναντι ἐκείνων, οἵτινες δραματίζονται τὴν μέσφ τῆς Ε.Ο.Κ. δημιουργίαν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς

Ευρώπης και υπεραμύνονται τῆς ἐνοποιήσεως τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου, τουλάχιστον εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ δικαίου τῶν συναλλαγῶν, ἃς ἐπιτραπῆ νὰ διαφωνήσωμεν ριζικῶς πρὸς αὐτοὺς. Ὅχι μόνον ἐκ χαρακτῆρος ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐπιστημονικῆς, ἐν προκειμένῳ, πεποιθήσεως, τοιοῦτους δογματισμοὺς δὲν τοὺς συμμεριζόμεθα.

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἐκ μιᾶς Κοινῆς Ἀγορᾶς ἐκπορεύονται σοβαραὶ τάσεις πρὸς μεγίστην προσέγγισιν τῶν ἐμπορικῶν νομοθεσιῶν, πλήρης ὅμως ἐνότῃς τούτων ὄχι μόνον δὲν εἶναι ἐπιβεβλημένη, ἀλλ' οὐδὲ ἀποτελεῖ προϋπόθεσιν διὰ τὴν ἑνωτικὴν λειτουργίαν τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς. Ἡ ἱστορικὴ ἐπισκόπησις τῶν ὄσων συνέδησαν κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα εἰς Γερμανίαν, Ἑλβετίαν καὶ Ἡ Π. Α. πέφκει ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ἐνότῃς καὶ ἂν ἀκόμη προωθῆθῃ εἰς ἐθνικὴν ἐνότῃτα, δὲν ὠδήγησεν εἰς πλήρη ἐνότῃτα δικαίου.

Ἀναμφιβόλως, εἰς ὠρισμένας περιοχὰς τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου, ἢ ὑπαρξίς ὁμοιομόρφου νόμου θεσπιζομένου, κατόπιν διεθνῶν συμφωνιῶν, θὰ συμβῆλῃ εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἐγχειρήματος. Οὕτω, τὰς διεθνεῖς συμφωνίας τῆς Γενεύης περὶ συναλλαγματικῆς καὶ ἐπιταγῆς, εὐκταῖον εἶναι ὅπως ἀκολουθήσουν οἱ «ὁμοιόμορφοι κανόνες καὶ συνήθειαι ἐπὶ πιστώσεων ἔναντι φορτωτικῶν ἐγγράφων», οἱ ἐκπονηθέντες ὑπὸ τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ Διεθοῦς Ἐμπορικοῦ Ἐπιμελητηρίου. Οἱ κανόνες οὗτοι, ἀπηχοῦντες συναλλακτικὰς συνηθείας ἐπὶ τῶν ἐνεγγύων πιστώσεων καὶ δλονὲν ἀναπροσαρμοζόμενοι, φαίνεται ὅτι κατέστησαν ἤδη ὠριμοὶ ὅπως περιβληθῶσι διεθνή νομοθετικὴν θωράκισιν.

Πέραν ὅμως τούτου, ἡ ὁδὸς ἦν θὰ πορευθῆ τὸ ἐμπορικὸν δίκαιον δὲν θὰ εἶναι ἢ τῆς ταχείας ἐνοποιήσεως τῶν εὐρωπαϊκῶν κωδίκων. Ἡ ὁδὸς αὕτη θὰ εἶναι μᾶλλον μία σχετικῶς μὲ βραδὺν ρυθμὸν βαίνουσα διαδικασία συνεχοῦς προσεγγίσεως καὶ ἀλληλοπροσαρμογῆς μεγάλων περιοχῶν τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου. Ἄν ἄλλοτε ὑπεστηρίχθῃ ἢ ἀποψίς, ἢ ὁποία καὶ τελικῶς ἐξενίκησε, καθ' ἣν ἡ ἀνακαίνισις τῆς ἐμπορικῆς νομοθεσίας ἔδει νὰ χωρήσῃ σταδιακῶς, τοῦτο ἰσχύει κατὰ μείζονα λόγον σήμερον ἐν ὄψει τῶν νέων οἰκονομικῶν μορφῶν συνεργασίας ἐντὸς τῆς Ε. Ο. Κ. Ἀντίθετος, τυχόν, ἀποψίς θὰ ἐκινδύνευε νὰ καθηλώσῃ συναλλακτικὰς μορφὰς εἰς νομοθετικὰ κείμενα, ἅτινα αὖριον κινδυνεύουν νὰ θεωρηθοῦν μᾶλλον ἀπηρχαιωμένα.

Παράγοντες διαμορφώνοντες τὴν διαδικασίαν ταύτην συνεχοῦς ἀναπροσαρμογῆς καὶ ἀλληλοπροσαρμογῆς τῶν ἐμπορικῶν θεσμῶν, ἐκτὸς τῆς Νομολογίας, τῆς Νομοθεσίας καὶ τῆς Ἐπιστήμης τοῦ Ἐμπορικοῦ Δικαίου, θὰ εἶναι ἢ ἐπιστήμη τοῦ Συγκριτικοῦ Δικαίου, τὰ ἐμπορικὰ καὶ βιομηχανικὰ ἐπιμελητήρια, αἱ ἐπιστημονικαὶ ὀργανώσεις κλπ. Καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης χαιρετίζομεν μὲ ἰδιαίτερον ἐνθουσιασμόν καὶ ἱκανοποίησιν τὸν νεοῖδρυθθέντα «Ἑλληνικὸν Σύλλογον Εὐρωπαϊκῆς Νομικῆς Συνεργασίας», οὗτινος σκοπὸς εἶναι ἢ προσέγγισις καὶ συνεργασία τῶν νομικῶν τῶν διαφόρων χωρῶν τῆς Εὐρώπης καὶ δὴ τῶν μετεχουσῶν οἰκονομικῶν συνασπισμῶν ἢ ὁμάδων, ὧν μετέχει καὶ ἡ Ἑλλάς, ἐπὶ τῷ τέλει τῆς ἀπὸ κοινοῦ μελέτης τῶν διαφόρων προβλημάτων, ἅτινα δημιουργοῦνται ἐκ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος.

Μέχρις ὅτου, ὅμως, φθάσωμεν εἰς τοιοῦτο ἱκανοποιητικὸν σημεῖον προσεγγίσεως

τῶν ἐμπορικῶν δικαίων τῶν χωρῶν τῆς Ε.Ο.Κ., ὥστε νὰ ἐξασφαλιζέται ὁπωσοῦν ἢ ἐπιθυμητῆ εἰς τὰς διεθνεῖς ἰδίως συναλλαγὰς ἀσφάλεια — τοῦθ' ὅπερ ἡμεῖς τουλάχιστον δὲν βλέπομεν νὰ εἶναι ἐπίτευγμα τοῦ ἀμέσως προσεχοῦς μέλλοντος — ἐνδείκνυται ἢ, ὅσον οἶόν τε τάχιον, ἐνοποιήσις τῶν κανόνων ἰδιωτικοῦ διεθνοῦς δικαίου τῶν ἀναφερομένων εἰς τὰ κινητὰ πράγματα καὶ τὸ ἐνοχικὸν δίκαιον. Διὰ τῆς καθιερώσεως ἐνιαίων κανόνων διεθνοῦς ἐμπορικοῦ δικαίου, αἴρονται ἐν μέρει αἱ πρακτικαὶ συνέπειαι αἱ προκύπτουσαι ἐκ τῆς ὑπάρξεως διαφόρων ἐμπορικῶν νομοθεσιῶν καὶ ἀποτρέπεται, ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ δυνατοῦ, ἡ ἔλλειψις ἀσφαλείας δικαίου, ἣτις ἀποτελεῖ τροχοπέδην εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου καὶ ἐμπόδιον εἰς τὴν ἀσφάλειαν τῶν διαπραγματεύσεων, διότι οἱ συναλλασσόμενοι ἅμα τῇ καταρτίσει τῆς σχέσεως θὰ γνωρίζουν ὅτι ἐνώπιον οἰουδήποτε δικαστηρίου καὶ ἂν εἰσαχθῇ διαφορά τις, ἐν καὶ τὸ αὐτὸ οὐσιαστικὸν δίκαιον θέλει τύχει ἐφαρμογῆς.

Οὕτως, ἡ ἐλευθέρα κυκλοφορία τῶν ἐμπορευμάτων καὶ τῶν κεφαλαίων προϋποθέτει ἀναπόφευκτον προσφυγὴν εἰς εὐμενῆ κανόνα ἐμπορικοῦ διεθνοῦς δικαίου. Ὁ κανὼν οὗτος εἰς τὰς διεθνεῖς ἐμπορικὰς σχέσεις θὰ σεβασθῇ ἐπὶ τῶν ἐμπορευμάτων καὶ τῶν κεφαλαίων, ἅτινα κυκλοφοροῦν ἀπὸ χώρας εἰς χώραν τῆς Ε.Ο.Κ., τὴν πληρότητα τῶν δικαιωμάτων, ἅτινα ἀρχικῶς ἤσκούντο ἐπ' αὐτῶν. Ἡ σημασία τοιοῦτου κανόνος ἰδιωτικοῦ διεθνοῦς δικαίου καθίσταται ἐκδηλὸς εἰς περίπτωσιν διεθνοῦς πωλήσεως λ.χ. μηχανημάτων, εἰς ἣν πώλησιν συμφωνεῖται ὅτι μέχρις ἀποπληρωμῆς τοῦ τιμήματος ὁ πωλητὴς διατηρεῖ τὴν κυριότητα τοῦ πωληθέντος πράγματος. Μεταβαλλομένου τοῦ situs rei ἐκ Γερμανίας εἰς Ἑλλάδα, δὲν ὅπως τὸ ὑπὲρ τοῦ πωλητοῦ ὑφιστάμενον ἐμπράγματον δίκαιωμα κυριότητος διατηρηθῇ ἀναλλοίωτον, ἔστω καὶ ἂν τὸ μηχανήμα ἐμπηγνυόμενον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους χάνῃ τὴν νομικὴν του αὐθυπαρξίαν, ἀκολουθοῦν τὴν τύχην τοῦ ἀκινήτου, κατὰ τὸ ἐλληνικὸν οὐσιαστικὸν δίκαιον.

Σημασίαν ἄρα, ἔχει ὄχι μόνον ἡ ἄνευ δασμολογικῶν ἐπιβαρύνσεων ἀνεμπόδιστος κυκλοφορία τῶν ἐμπορευμάτων ἐντὸς τῆς Ε.Ο.Κ., ἀλλ' ἡ ἀνεμπόδιστος εἰς τὰς χώρας ταύτας κυκλοφορία τῶν ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἀσκουμένων δικαιωμάτων.

Οὕτω μόνον θὰ ἱκανοποιηθῇ ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸ ἐπιτακτικὸν καὶ δεδικοιολογημένον, ἄλλως τε, αἴτημα τῶν οἰκονομικῶν κύκλων, οἵτινες ἀπαιτοῦν τρόπον ἐργασίας καὶ μεθόδους ἐκ μέρους τῶν νομικῶν, προσηρμοσμένους εἰς τὴν διεύρυσιν τῶν ἀγορῶν.

Αἱ ἐκδηλώσεις προσεγγίσεως τῶν νομοθεσιῶν

Ὅς δύναται τις εὐκόλως νὰ εἰκάσῃ, ἡ ἔνταξις τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας εἰς τὸ πλέγμα συνθηκῶν καὶ συναλλακτικῶν μορφῶν, καθιερωμένων ἐντὸς τῆς Ε.Ο.Κ., ἐξ ἀόψεως Ἐμπορικοῦ Δικαίου, θὰ ἀπαιτήσῃ τὸ μὲν ἐπίσπευσιν ἀνακαινίσεως τῶν ὑπαρχόντων θεσμῶν μὲ θάσιν τὴν προοπτικὴν ἐξελίξεως τῶν συναλλακτικῶν ἀναγκῶν, τὸ δὲ τὴν εἰσαγωγὴν παρ' ἡμῖν νέων θεσμῶν. Οὕτως, ἐκτὸς τοῦ ἐμπορικοῦ μητρώου, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ ὑπόδαθρον ἀσφαλείας εἰς τὰς ἐμπορικὰς συναλλαγὰς εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ δικαίου τῶν ἀξιογράφων, θεωροῦμεν ἀδικαιολόγητον

τὴν μὴ εἰσέτι καθιέρωσιν παρ' ἡμῖν τοῦ βιομηχανικοῦ ἐνεχυρογράφου (Warrant Industriel).

Αἱ σύγχρονοι μορφαὶ τῆς πίστεως ἀπαιτοῦν προσαρμογὴν τῆς τεχνικῆς τοῦ Ἐμπορικοῦ Δικαίου εἰς τρόπον ὥστε καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἀνάγκη τῆς βιομηχανοποιήσεως τῆς ἐνεχυρασμένης πρώτης ὕλης νὰ ἱκανοποιῆται, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀσφάλεια τοῦ ἐνεχυροῦχοῦ δανειστοῦ νὰ μὴ διακινδυνεύεται. Ἡ ἄνευ ἀποξενώσεως τοῦ ὀφειλέτου ἐκ τῆς νομῆς τοῦ πράγματος οὐστασις ἐνεχύρου, μέσῳ τῆς ὁποίας, σημειωτέον, ἐπετεύχθη ὁ βιομηχανικὸς καὶ γεωργικὸς ἐξοπλισμὸς τῆς Γαλλίας μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, δὲν ἀποτελεῖ καινὸν δαιμόνιον διὰ τὸ καθ' ἡμᾶς δίκαιον. Αὕτη ἔχει ὡς νομοθετικὸν μὲν ἔρεισμα τὴν προοδευτικὴν διάταξιν τοῦ ἀρθρ. 1214 Α.Κ., ὡς προηγουμένην δὲ ἐφαρμογὴν τὸ ν.δ. 181/46, τὸ ὁποῖον ἐξησφάλισε τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ξενοδοχειακῆς πίστεως ἐν Ἑλλάδι.

Ἀνεξαρτήτως, ὁμως, τῶν ειδικωτέρων τούτων, διὰ τὰ καθ' ἡμᾶς, ζητημάτων, ἐξ ἐπόψεως τοῦ γενικωτέρου θέματος τῆς ἀνάγκης ἀλληλοπροσαρμογῆς τοῦ Ἐμπορικοῦ Δικαίου τῶν χωρῶν τῆς Ε.Ο.Κ., περὶ οὗ ἐνταῦθα ὁ λόγος, παρατηροῦμεν ὅτι δύο εἶναι κυρίως αἱ μεγάλαι περιοχαὶ ἐνθα ἐνδείκνυται ὅπως συντελεσθοῦν ἐξελίξεις καὶ προσαρμογαὶ πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς καὶ τῶν τελικῶν σκοποῦς τῆς Ε.Ο.Κ. Αἱ περιοχαὶ αὗται εἶναι: α) Τὸ Ἐμπορικὸν Ἐνοχικὸν Δίκαιον, ἥτοι ἡ ἐμπορικὴ πώλησις, ἡ παραγγελία, ἡ ἐμπορικὴ ἀντιπροσωπεΐα, ἡ μεταφορὰ καὶ αἱ ἐταιρεΐαι. β) Τὸ Δίκαιον τῆς Βιομηχανικῆς Ἰδιοκτησίας, ἥτοι τὰ διπλώματα εὑρεσιτεχνίας, τὰ σήματα, ὁ ἀθέμιτος ἀνταγωνισμὸς.

Τὰ καιρία ὅσον καὶ εὐπαθῆ ταῦτα σημεῖα τοῦ Ἐμπορικοῦ Δικαίου ἀποτελοῦν τοὺς νομικοὺς ἀγωγούς, διὰ τῶν ὁποίων θὰ διοχετευθοῦν καὶ εἰς τὴν ἡμετέραν χώραν αἱ τεχνολογικαὶ καὶ οἰκονομικαὶ πρὸδοι τῶν λαῶν τῆς Δύσεως μὲ τοὺς ὁποίους θὰ ζήσωμεν μίαν κοινὴν πλέον ζωὴν.

Καὶ καθ' ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὸ δίκαιον τῆς βιομηχανικῆς ἰδιοκτησίας ἀπὸ μακροῦ ὕφιστανται διεθνεῖς συμφωνίαι, αἵτινες ἔχουσι δημιουργήσει κατάλληλον κλίμα προσεγγίσεως τῶν ἐπὶ μέρους νομοθεσιῶν, αἵτινες, οὐχ ἦντον, οὐσιωδῶς ἀφίστανται ἀλλήλων. Εἰς τὴν Γερμανίαν λ.χ., ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ παρ' ἡμῖν κρατοῦντα, ὑπάρχει κρατικὴ ἐγγύησις διὰ τὸ νέον τῆς ἐφευρέσεως, τοῦθ' ὅπερ προὔποθέτει αὐτεπάγγελτον ἐκ μέρους τῆς ἀρμοδίας ἀρχῆς καὶ μακροχρόνιον ἐξέτασιν τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐφευρετικότητος. Δοθέντος δ' ὅτι ἐξ ἐπόψεως ἰδιωτικοῦ διεθνοῦς δικαίου αἱ νομοθεσίαι περὶ διπλωμάτων εὑρεσιτεχνίας εἶναι ἐδαφικαί, τῆς προστασίας τῶν ἐφευρέσεων μὴ ἐκτεινομένης πέραν τοῦ ἐδάφους τῆς πολιτείας, ἥτις ἀπένειμε τὸ δίπλωμα, ἡ ἐλευθέρᾳ ἐντὸς τῆς Ε.Ο.Κ. κυκλοφορεῖα ἐμπορευμάτων, ἵτινα εἶναι προϊόντα βιομηχανικῆς ἐφευρέσεως, θὰ ἀνεχαιτίζετο, ἂν ταῦτα μετατοπιζόμενα εἰς ἑτέραν χώραν, ἥτις θὰ εἶναι ἡ τοῦ ἀγοραστοῦ, εὐρίσκοντο ἀντιμέτωπα νομίμως κεκτημένων δικαιωμάτων τρίτων, οἵτινες θὰ παρεκώλυον τὴν κυκλοφορίαν τῶν δι' ἐπιβολῆς κατασχέσεώς των, λόγῳ παραβάσεως τῆς ἐγχωρίου νομοθεσίας περὶ ἀθεμίτου ἀνταγωνισμοῦ.

Ἰδεῶδες ἐπίτευγμα, ἐν προκειμένῳ, θὰ ἦτο ἡ μεγίστη προσέγγισις τῶν νομοθεσιῶν μὲ τελικὸν σκοπὸν τὴν δημιουργίαν ἐνὸς εὐρωπαϊκοῦ διπλώματος εὑρεσιτεχνίας.

Τὰ αὐτὰ προτείνονται καὶ διὰ τὸ ἐμπορικὸν ἢ βιομηχανικὸν σῆμα.

Τὸ προέχον ἐν προκειμένῳ, εἶναι ἡ κυκλοφορία τῶν ἐμπορευμάτων καὶ τῶν ἐπ' αὐτῶν δικαιωμάτων κατὰ τρόπον νομικῶς ἀνεμπόδιστον.

Ἐπὶ τοῦ ἐκτεταμένου πεδίου τοῦ ἐμπορικοῦ ἐνοχικοῦ δικαίου, τόσον ἡ σύμβασις τοῦ Ρώμης ὅσον καὶ ἡ συμφωνία τῶν Ἀθηνῶν, οὐδὲν ἔπραξαν ἐν σχέσει πρὸς δύο σπουδαιότατας συμβάσεις, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τοὺς βασικοὺς συντελεστάς τῆς ἐπιτυχίας τῆς Ε.Ο.Κ., ἤτοι τὴν σύμβασιν ἐμπορικῆς πωλήσεως καὶ τὴν ἑταιρίαν. Ἀναφορικῶς πρὸς αὐτάς ἡ Σύμβασις δὲν περιέχει εἰ μὴ εὐχάς.

Ἀληθῶς ὅμως εἰπεῖν καὶ παρὰ τὴν φαινομενικότητα, τὸ ἄτοπον εἶναι μικρότερον καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐμπορικὴν πώλησιν. Πράγματι, πρόκειται περὶ συμβάσεως αὐτοῦ, ἧς ἡ κατάρτισις καὶ ἐκτέλεσις διέπεται ὑπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς αὐτονομίας τῆς βουλήσεως. Οὐδόλως φαίνεται ἀπαραίτητος ἡ παρέμβασις ὑπερεθνικῆς τινος ἐξουσίας διὰ τὴν πραγματοποιήσῃ, ἂν μὴ τὴν νομοθετικὴν, τοῦλάχιστον τὴν συμβατικὴν ἐνοποίησιν τοῦ περὶ ταύτης δικαίου.

Ἡ ἐπεξεργασία συμβάσεων—τύπων ἢ γενικῶν ὄρων διεθνῶν πωλήσεων ἐκ μέρους ὀργανισμῶν ἐκπροσωποῦντων τὰς ἐνδιαφερομένους ἐπιχειρήσεις θὰ ἀναπληρώσῃ εἰς εὐρείαν ἔκτασιν τὴν ἐν τούτῳ σιωπῆν τῆς συμβάσεως τῆς Ρώμης. Ἐξ ἄλλου, ὑπόδειγμα καὶ ἀφετηρίαν τῶν μελλοντικῶν προσπαθειῶν διὰ τὴν ἐναρμόνισιν τοῦ δικαίου τῆς διεθνούς πωλήσεως ἐμπορευμάτων, ὀρθὸν εἶναι ὅπως ἀποτελέσῃ τὸ σχετικὸν σχέδιον, ὅπερ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἐπεξεργάσθη τὸ ἐν Ρώμῃ Ἴνστιτούτον διὰ τὴν ἐνοποίησιν τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου.

Ἐὰν ἐπιτευχθῇ συντόμως ἐναρμόνισις τῶν περὶ πωλήσεως νομοθεσιῶν τῶν κρατῶν τῆς Ε.Ο.Κ. θὰ ἐκπορευθῶν ἐντεῦθεν σπουδαῖα ρεύματα ἐναρμονίσεως ὁλοκλήρου τοῦ ἐμπορικοῦ ἐνοχικοῦ δικαίου καὶ τοῦ ἐμπραγμάτου δικαίου ἐπὶ τῶν κινήτων πραγμάτων.

Ἄν ὅμως τοιαῦτα δυνατότητες καὶ εὐχέρεια προσφέρωνται ἐν τῇ προσπάθειᾳ πρὸς ἐνοποίησιν τοῦ δικαίου τῆς ἐμπορικῆς πωλήσεως, ἄλλως ἐμφανίζεται ἡ κατάστασις εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ δικαίου τῶν ἑταιρειῶν.

Τὸ φάρμακον, ἐνταῦθα, δυστυχῶς δὲν εἶναι εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἐνδιαφερομένων. Τὸ κύριον ἐμπόδιον συνίσταται εἰς τὴν σημαντικὴν θέσιν, ἣν καταλαμβάνουν αἱ δημοσίας τάξεως διατάξεις κατὰ τὴν σύστασιν καὶ τὴν λειτουργίαν τῶν Ἀνωνύμων Ἑταιρειῶν. Ἡ περιοχὴ, ἣτις ἀφίνεται ἐλευθέρως πρὸς ρύθμισιν ὑπὸ τῆς βουλήσεως τῶν συμβαλλομένων εἶναι, ἐνταῦθα, λίαν περιωρισμένη. Ἡ παρέμβασις, ἄρα, τοῦ νομοθέτου εἶναι ἀπαραίτητος πρὸς πραγματοποίησιν τῆς ἐνοποιήσεως, ἣν ἡ σύμβασις τῆς Ρώμης οὐδόλως ὠργάνωσε.

Μία δευτέρα δυσχέρεια ἀνάγεται εἰς τὴν ὕφην τῆς ἐν λόγῳ ἑταιρικῆς συμβάσεως, ἣ ὁποία ἐν ἀκριβολογίᾳ ἀποτελεῖ θεσμὸν.

Ἡ ἴδρυσις καὶ ἡ λειτουργία τῶν Α.Ε. δημιουργοῦν δυσχερείας, αἱ ὁποῖαι εἶναι ξένας διὰ τὸ πλεῖστον τῶν συμβάσεων τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου.

Ἰδρῦειν μίαν ἑταιρείαν, δὲν σημαίνει μόνον καταρτίζειν μίαν σύμβασιν, σημαίνει, ἔτι, δημιουργεῖν ἐν ὑποκείμενον δικαίον. Ἡ ὕπαρξις ἰδίας περιουσίας καὶ ἡ δράσις τῶν ἀντιπροσωπευτικῶν ὀργάνων, δημιουργοῦν πολυαριθμούς καὶ πολυπλόκους σχέσεις, αἵτινες δὲν ἐνδιαφέρουν μόνον τοὺς ἑταίρους, δηλ. τὰ ὑποκείμενα

της συμβάσεως, αλλά και, κυρίως, τούς τρίτους, ιδίως τούς έταιρικούς δανειστάς.

Η συγκέντρωση των κεφαλαίων, ή χρησιμοποίησις συνήθως σοβαράς εργατικής δυνάμεως, ή σύστασις οικονομικών συγκροτημάτων περιβεβλημένων με άναμφισβήτητον δύναμιν έξηγουσι, ένιοτε δέ μάλιστα δικαιολογούσι και εις αυτάς έτι τās πλέον φιλελευθέρas οικονομίας, την παρέμβασιν του Κράτους, ήτις εκδηλούται εις την περιοχην ταύτην διά του πολλαπλασιασμού των κανόνων αναγκαστικού δικαίου, δι' ών ή δημοσία έξουσία προστατεύει την πίστιν και τὸ γενικώτερον κοινωνικόν συμφέρον. Τοῦτο σημαίνει άδυναμίαν των ατόμων όπως προλάβουν ή λύσουν ζητήματα συγκρούσεως, άτινα δημιουργεί εις τās διεθνείς σχέσεις ή σύστασις και ή λειτουργία των Α.Ε. Έν τούτοις, τὸ πᾶν δέον νά κινητοποιηθῆ διά νά διευκολύνῃ την έξέλιξιν των Α.Ε. Πράγματι, ή Α.Ε. άποτελεῖ τὸν πλέον κατάλληλον νομικόν τύπον όπως ευνόησῃ την συγκέντρωσιν των κεφαλαίων, ήτις άποτελεῖ δρον επιτυχίας τῆς Ε.Ο.Κ.

Μεταρρυθμίσεις του δικαίου των Α.Ε. μελετώνται εις τὰ κράτη-μέλη τῆς Ε.Ο.Κ., ώρισμένοι δέ θά τεθοῦν προσεχώς εις εφαρμογήν, έτι δέ και παρ' ήμιν. Αί άρχαί, επί των οποίων αἱ μεταρρυθμίσεις αὔται στηρίζονται ποικίλλουν κατά χώραν. Η θέσις έν ισχύϊ των νέων νομοθεσιών θά αξήσῃ τās ύφισταμένας διαφοράς και θά καταστήσῃ δυσχερεστέραν την προσπάθειαν εκείνων, οἱ όποιοι θά πρέπει νά συντονίσουν τὸ δίκαιον των έταιρειών συμφώνως πρὸς τās επιθυμίας των συντακτῶν τῆς συμβάσεως τῆς Ρώμης (άρθρ. 54 § 3 ζ').

Έφ' όσον όμως ή έναρμόνισις των ένθικῶν νομοθεσιών περι Α.Ε. δέν δύναται νά θεωρηθῆ ως θεαία κατά τὸ προσεχές μέλλον, εὐλόγως ανακύπτει τὸ έρώτημα: διά ποίου τρόπου δύναται νά ικανοποιηθοῦν αἱ επιτακτικαί ανάγκαι των διεθνῶν συναλλαγῶν κατά τὸν ένδιάμεσον χρόνον;

Πρὸς λύσιν του τιθεμένου προβλήματος, δύο τρόποι προσφέρονται εις την νομικὴν σκέψιν:

α) Η θέσπισις ομοιομόρφου νόμου περι Α.Ε. καθ' όλην την περιοχην τῆς Ε.Ο.Κ. και

β) Η δημιουργία Α.Ε. ευρωπαϊκοῦ τύπου.

Ο πρώτος νομικός τύπος γοητεύει με την απλότητά του και μόνον.

Η ένότης νομοθεσίας εις τās διεθνείς σχέσεις, φαίνεται, εκ πρώτης όψεως ως ή ιδεώδης λύσις, διότι, κατ' άρχην τουλάχιστον, παρεμποδίζει την δυνατότητα δημιουργίας ζητημάτων ιδιωτικού διεθνούς δικαίου.

Εὐλόγως, όμως, δύναται τις νά διερωτηθῆ έν ή τοιαύτη ομοιομορφοποίησις είναι οικονομικώς ευκαία και πρόσφορος διά την σημερινήν τουλάχιστον περίοδον.

Τά χαρακτηριστικά των τύπων των έταιρειών, αὔτινες αναγνωρίζονται και ρυθμίζονται υπό των διαφόρων κρατῶν-μελών τῆς Ε.Ο.Κ. όφείλονται κατά μέγιστον μέρος εις την ύπην των επί μέρου; ένθικῶν οικονομιών. Έχουν την ρίζαν των εις μακράν παράδοσιν, ήτις καθίσταται όλονέν και περισσότερον ευκαμπτος, αναλόγως τῆς έξελίξεως των συναλλακτικῶν ήθῶν, τῆς κοινωνικής πολιτικής, τῆς καταστάσεως τῆς αγοράς των κεφαλαίων κλπ.

Άλλ' όμως οὐδ' επί στιγμὴν δέον νά λησμονῆται δι τὸ πρόβλημα τίθεται εις τὰ πλαίσια τῆς Ε.Ο.Κ. δηλ. ή λύσις του θά δοθῆ συναρτήσῃ έννόμων σχέ-

σεων, αΐτινες, ως εκ τῆς φύσεώς των, εἶναι σχέσεις διεθνεῖς. Οἷα σδὴποτε ἐξελίξεις καὶ ἂν σημειώσῃ ἡ Ε.Ο.Κ., αἱ δυσχέρειαι, ἄς καλεῖται νὰ ἐξαφανίσῃ ὁ ἐνιαυτός νόμος, δὲν θὰ ἐνδιαφέρουν εἰ μὴ ἕνα σχετικῶς ἐλάχιστον ἀριθμὸν ἐπιχειρήσεων, διότι ἡ δραστηριότης τῶν λοιπῶν δὲν θὰ ὑπερβῆ κατὰ κανόνα τὰ πλαίσια τῶν ἐθνικῶν συνόρων. Δὲν εἶναι ὅθεν ἀπαραίτητος, —θὰ ἐλέγομεν μάλιστα ὅτι θὰ ἦτο ἐπικίνδυνος— ἡ καθιέρωσις νομοθετικοῦ συστήματος ἐρειδομένου εἰς τὰς ἀνάγκας μιᾶς μειονοψηφίας.

Ἐξ ἄλλου καὶ κυρίως, ἡ θέσπισις ὁμοιομόρφου νόμου θὰ προσέκρουεν ἐν τῇ πράξει εἰς ἐμπόδια τεχνικῆς φύσεως, ἅτινα δυσχερῶς θὰ ἠδύναντο νὰ ὑπερπηδηθοῦν. Πράγματι, ἡ καθιέρωσις ὁμοιομόρφου νόμου ὑποδηλοῖ ἐγκατάλειψιν τῆς κυριαρχίας εἰς τὴν ὁποίαν τὰ κράτη δὲν στέργουν εἰ μὴ μὲ μεγίστην δυσκολίαν. Θὰ ἦτο προτιμότερον νὰ ἐξευρεθῇ τύπος, ὅστις νὰ διατηρῇ εἰς τὸν ἐθνικὸν νόμον τὴν κυριαρχίαν του ἐπὶ σχέσεων καθαρῶς ἐσωτερικοῦ δικαίου, νὰ περιορίζῃ δὲ τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς κυριαρχίας εἰς μόνην τὴν περιοχὴν τῶν διεθνῶν σχέσεων. Οὕτως, ἐξηγεῖται ἡ μεγίστη σπάνις τῶν λεγομένων ὁμοιομόρφων νόμων (3) ἐνῶ ὑφίσταται πληθὺς διεθνῶν συμβάσεων, αΐτινες ἰσχύουν παραλλήλως πρὸς τὸν ἐθνικὸν νόμον.

Οὕτως, ἐγεννήθη ἡ ἰδέα περὶ μιᾶς Α.Ε. εὐρωπαϊκοῦ τύπου, ἣν πρῶτος ἐρριψεν ὁ καθηγητῆς Sanders (4), παρουσίασε δὲ ἐπεξεργασμένην ὁ Δικηγορικὸς Σύλλογος τῶν Παρισίων εἰς διεθνὲς συνέδριον συνελθὸν κατ' Ἰούλιον 1960 (5).

Ἐκ συναφούς ἐπισκοπήσεως, ἣτις ἐγένετο εἰς τὰς χώρας τῆς Ε.Ο.Κ. διεπιστώθη ὅτι αἱ ἐπιχειρήσεις, ἐν τῇ πράξει, προτιμοῦν μᾶλλον τὴν δημιουργίαν παραφυάδων (filiales) ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, ἀντὶ τῆς δημιουργίας ὑποκαταστημάτων. Πράγματι, αἱ παραφυάδες, ἔχουσαι τὴν αὐτὴν ἐξωτερικὴν μορφήν ἣν καὶ αἱ ἑταιρεῖαι τῆς χώρας εἰς ἣν ἰδρύνονται, ἐπιτρέπουσιν εἰς ταύτας ὅπως ἐνσωματοῦνται εὐκολώτερον εἰς τὸ οἰκονομικὸν περιβάλλον.

Δοθέντος ὅτι ἡ ἐναρμόνισις τοῦ δικαίου τῶν Α.Ε. ἐντὸς τῆς Ε.Ο.Κ. δὲν φαίνεται ὅτι θὰ καταστῇ δυνατὸν νὰ πραγματοποιηθῇ πρὸ τῆς παρόδου πολλῶν ἐτῶν, τό γε νῦν ἔχον, ἡ δημιουργία ἀνωλύμου ἑταιρείας εὐρωπαϊκοῦ τύπου θὰ ἐνεφάνιζε τὰ κάτωθι πλεονεκτήματα :

1) Ἡ ἰδρυσις καὶ ἡ λειτουργία παραφυάδων ἐγκατεστημένων εἰς τὰς χώρας μέλη τῆς Ε.Ο.Κ. θὰ καθίσταντο ἀπλούστεραι.

Ἔλαι αἱ δυσχέρειαι αἱ προκύπτουσαι ἐκ τῆς ἀπωλείας μὴ παραγωγικοῦ χρόνου ἀφιερουμένου εἰς τὴν μελέτην τοῦ δικαίου τῶν χωρῶν εἰς τὰς ὁποίας αἱ ἑταιρεῖαι ἰδρύνουν παραφυάδας, θὰ ἐξηφανίζοντο. Πράγματι, αἱ ἑταιρεῖαι θὰ εἶχον τὴν δυνατότητα ἰδρύσεως παραφυάδων εἰς τὴν ἀλλοδαπήν, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὴν ἰδρυσιν, λειτουργίαν, λύσιν καὶ ἐκκαθάρισιν αὐτῶν θὰ διείποντο ὑπὸ δικαίου γνωστοῦ εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν χώραν. Αἱ ἑταιρεῖαι, αἱ ὁποῖαι ἔχουν παραφυάδας εἰς διαφόρους χώρας θὰ ἠδύναντο νὰ δώσουν εἰς ἐκάστην ἐξ αὐτῶν τὴν ἰδίαν μορφήν, τοῦθ' ὅπερ

3) Ὡς λ.χ. εἶναι οἱ περὶ συναλλαγματικῆς, ἐπιταγῆς.

4) Εἰς λόγον του ἐκφωνηθέντα εἰς Rotterdam τὴν 22.10.1959.

5) Ὑπόμνημα Rault, ἐν Revue Trim. dr. commerciale, 1960, 741 ἐφ'οῦ Willemetz, ἐν Revue des Sociétés, 1960, 364 ἐπ.

θὰ καθίστα ἀπλουστέραν καὶ θὰ ἐξησφάλιζε τὴν δημοίμορφον ἐφαρμογὴν μέτρων ὀργανωτικῶν, διοικητικῶν καὶ ἐλέγχου, εἰς ἃ θὰ ὑπέκειτο τόσον ἢ μήτηρ ἔταιρεία ὅσον καὶ αἱ ἀνὰ τὰς χώρας τῆς Ε.Ο.Κ. παραφυάδες ἢ ὑποκαταστήματα τῆς.

2) Ἡ υἱοθέτησις ἀνωνύμων ἔταιρειῶν εὐρωπαϊκοῦ τύπου θὰ παρεκώλυε τὴν δημιουργίαν ζητημάτων Ι.Δ.Δ., ἀφ' οὗ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ νομοθετικὸν κείμενον θὰ ἐρρύθμιζε τὰ τῆς συστάσεως, λειτουργίας, λύσεως καὶ ἐκκαθαρίσεως τῶν ἐν λόγῳ ἔταιρειῶν.

3) Ἡ πρόοδος θὰ ἦτο ἀξιοσημείωτος ἐπίσης εἰς τὴν τομέα τῆς νομικῆς τεχνικῆς.

Πράγματι, οὐδὲν τῶν σήμερον ἰσχυόντων συστημάτων δικαίου Α.Ε. ἱκανοποιεῖ ἀπολύτως, οἱ δὲ ἐπιχειροῦντες τὸν ἐκσυγχρονισμόν αὐτῶν, συνήθως, καθίστανται αἰχμάλωτοι τοῦ παρελθόντος.

Ἐκ τῆς «εὐρωπαϊκῆς» νομοθέτης, θὰ ἀπαλλαγῇ τῶν κλασικῶν λύσεων, ἐφ' ὅσον αὐταὶ θὰ εἶναι ξεπερασμένοι, ἐπικίνδunami, ξένοι πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν νέων καιρῶν. Οὗτος θὰ δανεισθῇ ἀπὸ τὰς ἐπὶ μέρους ἐθνικὰς νομοθεσίας ὅ,τι αὐταὶ ἔχουν νὰ παρουσιάσουν τὸ ἐκλεκτόν, χωρὶς ἀναγκαιῶς καὶ ἢ ἐκλογῆς του νὰ περιορισθῇ εἰς τὰ νομικὰ συστήματα τὰ ἰσχύοντα ἐντὸς τῶν χωρῶν τῆς Ε.Ο.Κ.

4) Ἡ ἴδρυσις ἔταιρειῶν, τῶν ὁποίων οἱ ἑταῖροι εἶναι ἐπιχειρήσεις ἐγκατεστημένοι εἰς τὰς διαφόρους χώρας - μέλη τῆς Ε.Ο.Κ. θὰ διηκολύοντο.

Πράγματι, αἱ ἀπαντῶμεναι δυσχέρειαι ψυχολογικῆς, νομικῆς καὶ φορολογικῆς φύσεως κατὰ τὴν ἴδρυσιν ἔταιρειῶν ὑπὸ ἐπιχειρήσεων διαφόρου ἐθνικότητος εἶναι τοιαῦται, ὥστε πλεῖστοι ἐπιχειρήσεις ἠναγκάσθησαν νὰ παραιτηθοῦν τῆς πραγματοποίησεως ὀρισμένων σχεδίων, τὰ ὁποῖα ἀπὸ οικονομικῆς ἀπόψεως παρουσίαζον μέγιστον ἐνδιαφέρον.

Τὰ ψυχολογικῆς φύσεως ἐμπόδια θὰ ἐξηφανίζοντο ἐκ μόνου τοῦ λόγου τῆς ὀνομασίας τῆς ἔταιρείας ὡς «εὐρωπαϊκῆς». Ἡ σύνταξις τοῦ καταστατικοῦ τοιαύτης μορφῆς συνεταϊρισμοῦ θὰ καθίστατο ἀπλουστέρα ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἕκαστος ἑταῖρος θὰ ἐγνώριζε τὰς διατάξεις, αἵτινες θὰ διεῖπον τὴν ἔταιρείαν διότι αὐταὶ θὰ ἦσαν ταυτῆσμοι πρὸς τὰς ἰσχυοῦσας εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ χώραν καὶ τοῦτο ἀδιαφόρως εἰς ποῖον κράτος θὰ ἰδρῦετο ἢ ἔταιρεία.

Αἱ ἐπιχειρήσεις φαίνεται νὰ θεωροῦν ὅτι, συνιστῶμεναι ὑπὸ εὐρωπαϊκῆν μορφήν θὰ εἶχον μεγαλύτερας δυνατότητας ἐξευρέσεως κεφαλαίων. Θεωροῦν ὅτι τὰ χρηματιστήρια ἀξιών τῶν χωρῶν - μελῶν τῆς Ε.Ο.Κ. θὰ ἐλάμβανον μέτρα διευκολύοντα τὴν τοποθέτησιν εἰς τὰ Χρηματιστήρια τῶν τίτλων ἐκδόσεως ἔταιρειῶν εὐρωπαϊκοῦ τύπου.

5) Ἡ ἔταιρεία εὐρωπαϊκοῦ τύπου, δημιουργουμένη ἐπὶ σκοπῷ διευκολύνσεως τῶν διεθνῶν σχέσεων, θὰ ἐπέτρεπε τὸν συντονισμόν ὄλων τῶν οικονομικῶν δραστηριοτήτων, τὰς ὁποίας συνεπάγονται ἢ δημιουργία καὶ λειτουργία τῆς Ε.Ο.Κ.

Ἡ μορφή αὕτη ἔταιρείας θὰ προσέφερεν εἰς τὰς διεθνεῖς σχέσεις τὸ στοιχεῖον ἀσφαλείας, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ προϋπόθεσιν ἀναπτύξεώς των, διότι, ἐκτὸς ἄλλων, θὰ ἐδίδεν εἰς τοὺς τρίτους ἀπόλυτον βεβαιότητα ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν τῶν ἐξουσιῶν τῶν ἀντιπροσωπευτικῶν ὀργάνων τῆς ἔταιρείας.

Ἐάν σήμερον ἡ δημοσιότης ἡ διδομένη εἰς τὰς πράξεις τὰς ἀφορώσας τὰς ἑταιρείας, δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἀποτελεσματικότητα πέραν τῆς χώρας ἔνθα ἡ ἔδρα των, διότι οἱ νόμοι οἱ διέποντες τὰς ἑταιρείας ταύτας δὲν εἶναι γνωστοὶ εἰς τὴν ἀλλοδαπήν, ἡ δυσχέρεια αὕτη δὲν θὰ ὑφίσταται σχετικῶς πρὸς τὰς ἑταιρείας εὐρωπαϊκοῦ τύπου.

Πράγματι, αἱ ἑταιρείαι αὗται θὰ διείποντο ὑπὸ ταυτοσήμων νομικῶν διατάξεων, οἷοσδήποτε καὶ ἂν ἦτο ὁ τόπος εἰς τὸν ὁποῖον θὰ ὠρίζετο ἡ ἔδρα των, τοῦθ' ὅπερ θὰ ἐπέτρεπε τὴν δημιουργίαν μιᾶς διεθνοῦς διοικητικῆς ὑπηρεσίας ἐχούσης ὡς σκοπὸν νὰ παρέχῃ εὐρείαν δημοσιότητα εἰς ὅλας τὰς πράξεις, αἱ ὁποῖαι τὰς ἀφοροῦν.

Αἱ ἐπιχειρήσεις ἀποδίδουν μεγίστην σημασίαν εἰς τὴν ἀσφάλειαν, τὴν ὁποίαν ἡ ὑπαρξὶς ἑταιρειῶν εὐρωπαϊκοῦ τύπου θὰ ἠδύνατο νὰ παράσχη εἰς τὰς διεθνεῖς ἐμπορικὰς συναλλαγὰς.

Ἄν ὅμως τὸ θέμα, οὕτω παρουσιαζόμενον, προεκάλεσε τὸ ζῶηρον ἐνδιαφέρον ὄχι μόνον τῶν νομικῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν βιομηχανικῶν, ἐμπορικῶν καὶ τραπεζιτικῶν κύκλων, δὲν παύει, ἐν τούτοις, τοῦτο νὰ ἔχῃ τὴν προβληματικὴν του.

Οὕτω, κατὰ τοῦ καινοῦ τούτου δαιμονίου ἠγέρθησαν ἀντιρρήσεις καὶ ἐλέχθη ὅτι ἡ τυχὸν ἐφαρμογὴ του θὰ προσκόψῃ εἰς δυσχερείας φύσεως πολιτικῆς, νομικῆς καὶ φορολογικῆς. Κατὰ τῶν ἀντιρρήσεων ὅμως τούτων θὰ ἠδύνατο νὰ ἀντιταχθοῦν τὰ ἑξῆς :

α) Δὲν φαίνεται ὅτι αἱ πολιτικῆς φύσεως δυσχέρειαι εἶναι ἀνυπέβλητοι. Ἡ ἐγκυτάλειψις τῆς κυριαρχίας, ἣτις θὰ ἀπαιτηθῇ ἀπὸ τὰ κράτη-μέλη θὰ περιορισθῇ εἰς ἰδιαιτέρον μόνον τομέα τῆς οἰκονομίας.

β) Τὰ νομικῆς ὅμως φύσεως ἐμπόδια τοῦ ἐγχειρήματος δυσχερέστερον δύναται νὰ παραμερισθοῦν.

Ἐρωτᾶται : Ὁ προτεινόμενος θεσμὸς θὰ πραγματοποιηθῇ μέσῳ διπλωματικῶν συμβάσεων ἢ διὰ διατάξεων καὶ ὁδηγῶν τοῦ Συμβουλίου, ὅπερ προβλέπει ἡ Σύμβασις τῆς Ρώμης :

Δοθέντος ὅτι ὁ προτεινόμενος τύπος Α.Ε. θὰ ἐπραγματοποιεῖ κάτι περισσότερο ἀπὸ τὴν προσέγγισιν τῶν νομοθεσιῶν — καθ' ὅσον κατὰ τινὰ τρόπον θὰ ἐπετύγχανε τὴν συγχώνευσιν αὐτῶν — ἢ μεταρρυθμίσις δὲν θὰ ἐνέπιπτεν εἰς τὸ πεδῖον ἐφαρμογῆς τοῦ ἀρθρ. 100 τῆς Συμβάσεως. Συνεπῶς παραμένει ἀνοικτὴ ἡ δδὸς τῶν διπλωματικῶν συμβάσεων.

Ἐπίσης προεβλήθη τὸ ἀλυσιτελὲς τοῦ θεσμοῦ, ὑπογραμμισθέντος ὅτι οὕτως κατ' ἐπίφασιν μόνον θὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἐνοποίησιν τοῦ δικαίου τῆς Α.Ε. ἀφ' οὗ αἱ ἀναφυηθσόμεναι διαφοραὶ θὰ ἐπιλύωνται διαφόρως ἀπὸ τὰ ἐθνικὰ δικαστήρια, ἀπειλούμενης οὕτω τῆς ἐνότητος ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ θεσμοῦ. Τὸ ἀπειλούμενον ὅμως κινδὸν δὲν εἶναι ἀθεράπευτον. Διεύρυνσις τῆς δικαιοδοσίας τοῦ ὑπὸ τῆς συμβάσεως τῆς Ρώμης προβλεπομένου Δικαστηρίου, δὲν θὰ ἀπετέλει, φρονοῦμεν, λύσιν ἄστοχον.

γ) Λεπτοτέρα εἶναι ἡ ἀντίρρησις ἢ βασίζομένη εἰς τὸ ὅτι αἱ ἀμφισβητήσεις, αἱ μέλλουσαι νὰ προκύβουν ἀπὸ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νέου θεσμοῦ, θὰ ἔφερον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τὰς γενικὰς ἀρχὰς τοῦ ἐμπορικοῦ ἢ ἀστικοῦ δικαίου ἐκάστης τῶν

χωρών τῶν ἐνδιαφερομένων διὰ τὴν λύσιν τοῦ μέλλοντος νὰ ἀναφυῇ νομικοῦ ζητήματος.

Τὸ ἐπιχείρημα δὲν εἶναι ἀβάσιμον, ἀλλὰ δὲν εἶναι καὶ ἀποφασιστικόν. Οἱ προβάλλοντες τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο φαίνονται νὰ λησμονοῦν ὅτι, εἰς τὴν παρούσαν κατάστασιν τοῦ δικαίου, τὸ ἐπισημασθὲν ἄστοπον ἀπαντᾶται εἰς μέγαν ἀριθμὸν διαφορῶν, αἵτινες θέτουν εἰς ἐφαρμογὴν τὰς γενικὰς ἀρχὰς τοῦ Ι.Δ.Δ. Ὁ προτεινόμενος θεσμὸς δὲν ἐπιδεινώνει τὴν κατάστασιν.

Γενικῶς ὁμοῦς εἰπεῖν αἰ ὑπάρχουσαι ἀτέλειαι δὲν δύνανται νὰ ἀμαυρώσουν τὰ πλεονεκτήματα τῆς καινοφανοῦς ταύτης ἰδέας.

Κατὰ τὴν ἀντίληψιν τοῦ γράφοντος ἡ ὑπαρξίς ἐνὸς τύπου ἐμπορικῆς ἐταιρείας γνωστῆς εἰς ὅλα τὰ κράτη - μέλη τῆς Ε.Ο.Κ. φαίνεται στενῶς συνδεομένη πρὸς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς. Ὁ νέος οὗτος τύπος Α.Ε. θὰ εἶναι σύμφωνος πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου, ἐξασφαλίζων τόσον τὴν προστασίαν τῶν ἐταίρων ὅσον καὶ τῶν τρίτων, προσφερομένου, οὕτως, εἰς τὰς διεθνεῖς συναλλαγὰς τοῦ maximum τῆς δυνατῆς ἀσφαλείας, ἣτις ἀποτελεῖ τὴν βασικὴν πρὸςβόθειαν τῆς ἀναπτύξεως τοῦ προτεινομένου θεσμοῦ.

Ἄλλ' ὁμοῦς ἐνδιατρίψαντες ἰδιαιτέρως περὶ τὸ δίκαιον τῶν ἐταιρειῶν, ὡς τοῦτο θὰ ἔδει νὰ διαμορφωθῇ διὰ νὰ ἐπιτύχουν οἱ ἀπώτεροι σκοποὶ τῆς Ε.Ο.Κ., πολὺ φοβοῦμεθα ὅτι ἠδίκησαμεν τὰς ἄλλας ἐνοχὰς τοῦ Ἐμπορικοῦ Δικαίου ὡς λ.χ. τὴν μεταφοράν, τὴν ἐμπορικὴν ἀντιπροσωπεῖαν, τῶν ὁσίων ἢ ρύθμισις προβάλλει ἐπιτακτικῆ· πλὴν ὁμοῦς δι' αὐτὰς ἢ προσπάθειαι προσεγγίσεως πρὸς τὰς νομοθεσίας τῶν χωρῶν τῆς Ε.Ο.Κ. θὰ εἶναι ἀνεπιτρεπτά, λόγῳ τῆς ὑποτυπώδους νομοθετικῆς ρυθμίσεως των παρ' ἡμῖν.

*
* *

Καὶ ἤδη, συνοψίζοντας τὰ ἀνωτέρω, διαπιστοῦμεν ὅτι:

Παρὰ τοὺς προσανατολισμοὺς τῆς οἰκονομίας τῆς Δ. Εὐρώπης, ὡς καὶ τῆς ἡμετέρας πρὸς νέους ὀρίζοντας, μὴ ἔχοντας ὁμοίον ἢ ἀνάλογον προηγούμενον εἰς τὴν ἱστορίαν, προσανατολισμοὺς οἵτινες κατέληξαν εἰς συμφωνίαν περὶ ἰδρύσεως εὐρωπαϊκῆς οἰκονομικῆς κοινότητος, πόρρω ἀπέχομεν τῆς ἐποχῆς τῆς δημιουργίας ἐνιαίου ἐμπορικοῦ δικαίου, ἐντὸς τῶν χωρῶν τῆς Ε.Ο.Κ., τοῦθ' ὅπερ θ' ἀπετέλει τὴν λογικὴν συνέπειαν πρὸς ὀλοκλήρωσιν τοῦ ἀναληφθέντος ἐγχειρήματος. Παρὰ τὴν καταβληθεῖσαν προσπάθειαν ἐκσυγχρονισμοῦ τῆς νομοθεσίας μας, ἐν τῇ σημεῖω τούτῳ, ἡ ἰδέα ἐπὶ τοῦ παρόντος μᾶς φαίνεται χιμαιρικῆ.

Ἐπειδὴ ὁμοῦς οἱ καιροί, οὓς διερχόμεθα εἶναι κοσμογονικοὶ καὶ ἡ πίεσις τοῦ ὁσημέραι ραγδαίως ἐξελισσομένου διεθνοῦς συναλλαγματοῦ βίου θὰ καθίσταται ὀλονὲν καὶ μεγαλυτέρα, τό γε νῦν ἔχον, ἢ συμβολῆ τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν σκοπῶν τῆς Ε.Ο.Κ. θὰ συνίσταται εἰς διαρκῆ προσπάθειαν ἀναπροσαρμογῆς, προσεγγίσεως καὶ ἀλληλοπροσαρμογῆς τῶν ἐπὶ μέρους ἐθνικῶν νομοθεσιῶν.

Μέχρις οὗτο, ὁμοῦς, φθάσωμεν εἰς ἀποτέλεσμα ἱκανοποιητικὸν — τοῦθ' ὅπερ, ἐπαναλαμβάνομεν, δὲν φαίνεται πραγματοποιούμενον ἐν τῇ προσεχεῖ μέλλοντι — τὴν

ἀσφάλειαν τῶν ὀλονέν περισσότερον ἀναμενομένων νὰ πυκνωθοῦν διεθνῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν, θὰ προητοίμαζον ἐντὸς τῆς Ε.Ο.Κ. :

α) Ἡ ἐνοποίησης τῶν κανόνων τοῦ ἰδιωτικοῦ διεθνoῦς δικαίου τῶν ἀναφερομένων ἰδίως εἰς τὸ ἐνοχικὸν ἐμπορικὸν καὶ τὸ ἐμπράγματον ἐπὶ κινήτων πραγμάτων δίκαιον καὶ

β) ἡ καθιέρωσις Α.Ε. εὐρωπαϊκοῦ τύπου, ρυθμιζούσης μόνον τὰς ἐπὶ διεθνoῦς ἐπιπέδου ἀναπτυσσομένης ἐταιρικῆς δραστηριότητος καὶ ἰσχυροῦσης παραλλήλως πρὸς τοὺς γνωστοὺς τύπους ἐμπορικῶν ἐταιρειῶν, ὅτινες θὰ ἐξακολουθήσουν νὰ ἔχουν τὴν ἐθνικὴν νομικὴν των χροιάν.

* *

Ἡ ἱστορία μᾶς καλεῖ νὰ λάβωμεν τὴν θέσιν μας εἰς τὸν ἀνεπτυγμένον δυτικο-εὐρωπαϊκὸν κόσμον. Ἡ παρεχομένη εὐκαιρία εἶναι μοναδικὴ εἰς τὸν μακρῶνα ἐθνικὸν μας βίον. Δὲν εἶναι ὑπερβολικὸν νὰ λεχθῆ ὅτι μὲ τὴν Συμφωνίαν τῶν Ἀθηγῶν κλείει ἡ προϊστορία τῆς οἰκονομίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀρχίζει ἡ ἱστορία της.

Ὁ ρόλος τοῦ Κράτους εἰς τὴν σχετικὴν προσπάθειαν εἶναι περισσότερον ὑπεύθυνος καὶ οὐσιαστικὸς ἀπὸ κάθε ἄλλην ἐποχὴν καὶ ἀπὸ πάσης ἄλλης μορφῆς καθολικὴν προσπάθειαν, περιλαμβανομένης καὶ τῆς πολεμικῆς.

Ὁ ἐξαγγελλόμενος οἰκονομικὸς καὶ τεχνικὸς ἐκσυγχρονισμὸς τῆς χώρας μας δεόν νὰ συνοδεύηται ἀπὸ ἐκσυγχρονισμὸν ἐν παντὶ τῆς νοοτροπίας μας, διότι μᾶς λείπει, ἐκτὸς ἄλλων, ὅχι τόσον ἡ προοπτικὴ, ὅσον ὁ σχεδιασμὸς καὶ ὁ προγραμματισμὸς.

Ἡ ἐποχὴ μας εἶναι ἐποχὴ τῶν μεγάλων οἰκονομικῶν μονάδων, ὧν ἡ πρόοδος προϋποθέτει τὴν δημιουργίαν κλίματος συνεργαζομένων καὶ οὐχὶ ἀντιτιθεμένων συμφερόντων, ἅτινα τελευτήα οδηγοῦν εἰς διασποράν καὶ κατακερματισμὸν δυνάμεων. Μέχρι τοῦδε, τὸ συναίσθημα τοῦ συνεταιρίζεσθαι, δυστυχῶς, δὲν ἦτο ἀνεπτυγμένον εἰς τὸν Ἑλληνα, ἰδίως εἰς τὸν οἰκονομικὸν τομέα. Αἱ ἐταιρικαὶ συνεργασίαι εἶχον τὴν μορφήν οἰκογενειακῶν ἐπιχειρήσεων.

Ἄλλ' ὅμως σήμερον, ἐνῶ οἱ ἔμποροι καὶ οἱ βιομήχανοι σημαντικὰς καταβάλλουν προσπάθειας διὰ νὰ προσαρμωθοῦν πρὸς τοὺς νέους οἰκονομικοὺς προσανατολισμοὺς διὰ συγχωνεύσεως τῶν ἐπιχειρήσεών των καὶ διατηρήσεως τῆς ἐλληνικότητός των ἢ συμπήξεως κοινοπραξιῶν, οἱ νομικοὶ καλοῦνται καὶ αὐτοὶ νὰ συνεισφέρουν εἰς τὴν οἰκοδόμησιν τῆς Ε.Ο.Κ.

Ἄν οἱ οἰκονομολόγοι καὶ οἱ τεχνικοὶ ἐμφανίζωνται ὡς ἡγούμενοι τῆς τοιαύτης προσπάθειας, οἱ νομικοὶ εὐκαιρία εἶναι ὅπως εὐλόγως τοὺς ἀμφισβητήσουν τοιοῦτο ἀποκλειστικὸν προνόμιον, διότι καὶ ἡ εἰδικὴ συμβολὴ των, οὕσα ἀπαράιτητος, προμηνύεται ἐπίπονος μὲν, πλὴν ὅμως γόνιμος καὶ ἀποδοτικὴ. Εἰς τὴν νέαν κοσμογονικὴν περίοδον ποὺ εἰσῆλθομεν, τὴν Ἐπιστήμην τοῦ Ἐμπορικοῦ Δικαίου —εἴτε τοῦ οὐσιαστικοῦ εἴτε τοῦ συγκριτικοῦ εἴτε τοῦ διεθνoῦς— ἀναμένει λαμπρὰ περίοδος ὑψηλῶν πνευματικῶν κατακτήσεων, αἱ ὁποῖαι θὰ δώσουν πλουσίους καρποὺς καὶ εἰς τὸν τομέα τῆς πρακτικῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Ἐμπορικοῦ Δικαίου.